

РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024-2027 РОКИ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ЗА 2025 РІК

Моніторинг здійснено з метою виявлення наслідків виконання Програми економічного і соціального розвитку Луганської області на 2024-2027 роки за 2025 рік (далі – Програма) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку (далі – СЕО), вжиття заходів для їх усунення.

Моніторинг здійснено відповідно до заходів, розроблених з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення СЕО.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку Програми, період, на який здійснюється планування, та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання документа державного планування. Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;

виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Для проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Програми було визначено ряд завдань, виконання яких потребує серйозної уваги, недопущення негативного впливу на довкілля та здоров'я населення внаслідок її реалізації.

Завдання	Механізм реалізації завдання	Очікуваний результат реалізації	Стан виконання
1	2	3	4
Створення систем управління побутовими відходами	сприяння обстеженню об'єктів поводження з відходами, визначення шкоди та збитків підприємств,	створення сучасної системи поводження з побутовими відходами, зменшення обсягів захоронення відходів, зменшення кількості викидів	відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерство розвитку громад та територій України від

1	2	3	4
	сприяння проведенню ремонтно-відновлювальних робіт на об'єктах	парникових газів	28.02.2025 № 376 (зі змінами) більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією. Територія області, яка підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій або під постійним артилерійсько-мінометним вогнем ворога. Враховуючи зазначене, завдання не реалізовувалося.
Сприяння раціональному використанню водних ресурсів та зменшення забруднення природного середовища скидами стічних вод	розроблення регіональної програми у сфері питної води, водопостачання та водовідведення, організація та контроль за реалізацією її заходів	побудова та модернізація об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства та, як наслідок, збереження водних ресурсів, підвищення якості питної води, поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища	відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (зі змінами) більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією. Територія області, яка підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій або під постійним артилерійсько-мінометним вогнем ворога. Враховуючи зазначене, завдання не реалізовувалося.
Створення системи спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища відповідно до вимог Директив ЄС	відновлення існуючої та розбудова державної мережі спостережень за станом атмосферного повітря	забезпечення інформування громадськості, органів місцевої влади та місцевого самоврядування про екологічний стан важливих осередків довкілля сучасними технічними засобами, підвищення рівня інформаційного забезпечення процедури обґрунтування та ефективності прийняття управлінських	на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» та доручення Міндовкілля у визначений строк було розроблено проєкт Програми державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Луганська» (далі – Програма), та відповідно до процедури було надано на погодження до Міндовкілля. Програма була доопрацьована відповідно до протоколів Міжвідомчої комісії з питань здійснення державного

1	2	3	4
		<p>рішень в галузі охорони довкілля та екологічно-безпечного природокористування в області, своєчасне реагування та попередження виникнення екологічних загроз</p>	<p>моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря Міндовкілля (далі – Комісія) від 29.11.2021 та від 21.12.2021. За результатами розгляду проекту Програми на засіданні комісії 01.02.2022 було надано позитивний висновок щодо відповідності Програми законодавству про охорону атмосферного повітря та єдиним методичним вимогам у сфері державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря.</p> <p>Після отримання висновку у встановленому порядку була розпочата процедура затвердження Програми, яка не була завершена.</p> <p>Наказом Міністерство розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (зі змінами) затверджено Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, відповідно до якого більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією. Територія області, яка підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій або під постійним артилерійсько-мінометним вогнем ворога. Враховуючи зазначене, внесення актуальних змін до проекту Програми щодо відновлення та модернізації інфраструктури державного моніторингу в галузі атмосферного повітря, створення нових пунктів спостереження можливе після деокупації території області і завершення бойових дій. За інформацією Луганського обласного центру з гідрометеорології та ДУ</p>

1	2	3	4
			<p>«Луганський обласний центр контролю та профілактика хвороб МОЗ України» (далі – суб'єкти моніторингу) вся мережа спостережень за станом атмосферного повітря знаходиться на тимчасово окупованій території, а суб'єкти моніторингу перебувають в режимі простою з обмеженим виконанням статутних повноважень, відповідно лабораторні дослідження якості атмосферного повітря не проводяться.</p> <p>У зв'язку з вищевикладеним інформація про стан атмосферного повітря у 2025 році відсутня.</p>
<p>Сприяння енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики</p>	<p>розроблення регіональної програми модернізації систем теплопостачання, організація та контроль за реалізацією її заходів</p>	<p>забезпечення сталого та якісного теплопостачання населених пунктів, підвищення технологічного рівня виробництва теплової енергії, зміна структури споживання первинних енергетичних ресурсів за рахунок використання місцевих і вторинних енергетичних ресурсів, зменшення шкідливого впливу на довкілля від діяльності підприємств теплокомуненерго</p>	<p>відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерство розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (зі змінами)» більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією. Територія області, яка підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій або під постійним артилерійсько-мінометним вогнем ворога. Враховуючи зазначене, завдання не реалізовувалося.</p>
<p>Сприяння охороні та розширенню мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду</p>	<p>підготовка і подання клопотань про організацію чи оголошення територій та об'єктів природно-заповідного</p>	<p>розширення територій природно-заповідного фонду шляхом оголошення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду</p>	<p>відповідно до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, затвердженого наказом Міністерство розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (зі змінами)</p>

1	2	3	4
місцевого значення	<p>фонду; погодження з власниками та первинними користувачами природних ресурсів у межах територій, рекомендованих для заповідання; розробка проєктів створення; прийняття рішень про створення чи оголошення територій, об'єктів природно-заповідного фонду та їх охоронних зон; розробка Положень та Охоронних зобов'язань</p>		<p>більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією (частина – з квітня 2014 року, частина – у період з лютого 2022 року). Територія Луганської області, яка перебуває під контролем української влади, з 24.02.2022 по теперішній час знаходиться в зоні активних бойових дій. Розділом VII Закону України «Про природно-заповідний фонд України» (далі – Закон) передбачено порядок оголошення, зміни меж та скасування статусу територій та об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ), який передбачає комплекс заходів, виконання яких потребує фактичного доступу до об'єкту та території ПЗФ, що на тепер не є можливим.</p> <p>У зв'язку з вказаними обставинами на даний час неможливо забезпечити розширення територій природно-заповідного фонду шляхом оголошення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду області. Облдержадміністрацією на адресу Міндовкілля листом від 30.05.2025 № 4/01.01-10-2752 були направлені пропозиції щодо необхідності спрощення існуючої процедури оголошення територій та об'єктів ПЗФ, у тому числі на тимчасово окупованих територіях та територіях, де ведуться (велися) бойові дії. Зазначені пропозиції узгоджуються з рекомендаціями, наданими Комітетом Верховної Ради України з питань екологічної політики та природокористування на засіданні 22 січня 2025 року.</p>

1	2	3	4
			<p>Враховуючи відсутність відповіді на зазначений лист, облдержадміністрація повторно направила до Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України лист від 25.09.2025 № 4/01.01-10-5011 із викладеними пропозиціями, а також із проханням надати роз'яснення та рекомендації щодо порядку створення і оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду на території Луганської області, значна частина якої перебуває в умовах тимчасової окупації. Станом на сьогодні відповіді від Мінекономіки не отримано.</p>
<p>Впровадження заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї</p>	<p>розроблення регіональної стратегії адаптації до зміни клімату</p>	<p>здійснення оцінок ризиків та вразливості суспільно-економічних секторів та природних компонентів до наслідків зміни клімату та формування пріоритетних заходів з адаптації, а також підвищення рівня обізнаності населення щодо екологічних проблем та наслідків зміни клімату</p>	<p>відповідно до Методичних рекомендацій для здійснення оцінки ризиків та вразливості соціально-економічних секторів та природних складових до зміни клімату, затверджених наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 03.06.2023 № 386 «Про затвердження Методичних рекомендацій для здійснення оцінки ризиків та вразливості соціально-економічних секторів та природних складових до зміни клімату», першочерговим кроком для здійснення оцінки ризиків та вразливості населених пунктів до зміни клімату є ідентифікація ризиків, пов'язаних зі зміною клімату, та інтеграція їх в основний процес управління ризиками. Серед наявних підходів оцінювання ризиків та вразливості до зміни клімату узагальнено можна виділити два основних напрямків – методології кількісного та якісного аналізу. Методології кількісного аналізу</p>

1	2	3	4
			<p>передбачають розроблення системи індикаторів, агрегованих критеріїв, інтегральних індексів.</p> <p>Методології якісного аналізу, як правило, носять описовий характер та спираються на узагальнення показників різних баз даних, результати опитування зацікавлених сторін тощо.</p> <p>В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України, докілья Луганщини зазнало безпрецедентних, іноді безповоротних негативних впливів. Разом зі знищенням природних ландшафтів відбуваються істотні впливи на клімат та погіршення здатності територій до пом'якшення впливу на них глобальної зміни клімату й адаптації, які й раніше вважалися найбільш уразливими в контексті кліматичних змін.</p> <p>На сьогодні неможливо отримати достовірні та верифіковані дані про фактичний стан суспільно-економічних секторів та природних компонентів Луганської області в повному обсязі, як це мало місце в умовах мирного часу, виявити індикатори або, принаймні, проксі-індикатори, які б характеризували певний стан або умови, в яких потенційно перебуває оцінювана система. Отже, здійснити аналіз впливів і причинно-наслідкових зав'язків компонентів уразливості, а також визначення потенційних заходів з адаптації на даний час не представляється можливим.</p> <p>Розроблення регіональних та місцевих стратегій адаптації до зміни клімату буде можливо лише після деокупації території</p>

1	2	3	4
			області, припинення активних бойових дій та ліквідації їх наслідків стабілізації ситуації та проведення безпекових заходів, зокрема обстеження та розмінування території.
Створення безпечних умов для проживання та пересування територією області з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу	очищення територій населених пунктів області від вибухонебезпечних предметів	підвищення рівня безпеки населення і захищеності територій від наслідків надзвичайних ситуацій пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації проти України	у зв'язку з триваючою широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, активними бойовими діями на території Луганської області очищення територій населених пунктів області від вибухонебезпечних предметів не проводилося.

При цьому слід зауважити, що питання визначення обсягів фінансування на реалізацію завдань, будуть розглядатися після деокупації тимчасово окупованої території та за результатами актів обстеження зруйнованих об'єктів.

Моніторинг базується на розгляді обмеженої кількості відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів. Для моніторингу наслідків реалізації Програми для довілля застосовуються екологічні індикатори, особливо ті, для яких є моніторингові дані.

Враховуючи те, що відповідно до положень Закону України від 03.03.2022 № 2115-ХІ «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком та ускладненість проведення аналізу ситуації в зоні конфлікту у зв'язку із тимчасовою окупацією майже всієї території області, здійснення моніторингу виконання Програми було запропоновано за даними щодо:

1) середньорічних концентрацій забруднюючих речовин по містах області, де Луганський обласний центр гідрометеорології здійснює дослідження стану атмосферного повітря для основних забруднювачів у порівнянні до затверджених рівнів ГДК у атмосферному повітрі населених місць;

2) державного моніторингу поверхневих вод в Луганській області на відповідність затвердженим ГДК в поверхневих водах на території області для головних забруднювачів поверхневих вод, що здійснюється Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів.

Індикатори для моніторингу виконання Програми

№ з/п	Індикатор	Періодичність	Результати моніторингу
1	2	3	4
1.	Атмосферне повітря: базовий показник – рівні ГДК, затверджені відповідно чинного законодавства	один раз на рік	наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (зі змінами) затверджено Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, відповідно до якого більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією. Територія області підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій. Луганським обласним центром з гідрометеорології моніторинг атмосферного повітря у 2025 році не проводився, у зв'язку з призупиненням роботи структурного підрозділу, який виконував спостереження. Державною установою «Луганський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» моніторингові спостереження за станом атмосферного повітря у 2025 році не проводились у зв'язку з обмеженим виконанням статутних повноважень.
2.	Поверхневі води: базовий показник – рівні ГДК, затверджені відповідно чинного законодавства	один раз на рік	наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 28.02.2025 № 376 (зі змінами) затверджено Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, відповідно до якого більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією. Територія області підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій. У зв'язку з вищевказаним у 2025 році Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів державний моніторинг поверхневих вод на території Луганської області не здійснювався. Луганським обласним центром з гідрометеорології моніторинг стану довкілля у 2025 році також не проводився у зв'язку з тимчасовою окупацією Луганської області та тимчасовим призупиненням роботи структурного підрозділу, який виконував спостереження.
3.	Кількість звернень до закладів охорони здоров'я	один раз на рік	кількість звернень до закладів охорони здоров'я за 2025 рік становила 828 145, що на 17 697 звернень (102,2 %) більше у

1	2	3	4
			порівнянні з попереднім роком (2024 рік – 810 448). Збільшення відбулося за рахунок розширення кола надання медичних послуг для населення.
4.	Виписка електронних рецептів на лікарські засоби	один раз на рік	за 2025 рік кількість електронних рецептів на лікарські засоби становила 27 472, що на 6 171 одиниць (129,0 %) більше у порівнянні з попереднім роком (2024 рік – 21 301). Зростання відбулося за рахунок збільшення переліку ліків, які надаються за державною програмою «Доступні ліки».

При здійсненні моніторингу основна увага приділялася заходам, передбаченим в сферах охорони навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

Низка запланованих заходів, визначених Програмою, у 2025 році не виконувалася у зв'язку з тим, що більшість території Луганської області тимчасово окупована Російською Федерацією, частка території області, яка підконтрольна Уряду України знаходиться в зоні активних бойових дій.

Директор Департамент економічного розвитку та зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації

Ігор КУДЕНКО